

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Татарстан

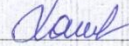
МКУ «Исполнительный комитет Высокогорского района Республики Татарстан»

МБОУ "Казакларская ООШ"

РАССМОТРЕНО

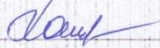
на заседании ШМО
учителей гуманитарного
цикла

Руководитель

Халикова Р. Р.
Протокол № 1
от «28» август 2023 г.

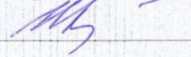
СОГЛАСОВАНО

заместитель директора
школы по учебной работе

Халикова Р. Р.
«28» август 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Исхаков Г. Р.
Приказ № 81
от «28» август 2023 г.

Учебный курс по родному (татарскому) языку

«Туган телем-иркэ гөлем»

для обучающихся 5 класса

на 2023-2024 учебный год

с. Казаклар, 2023

Аңлатма язуы.

Укучының мөстәкыйльлеген, инициативасын, ижади сәләтен үстерү - мәктәпнең төп бурычларыннан берсе. Укучының сәләтен үстерү өчен тиешле шартлар булдыру әһәмиятле, чөнки сәләт бары тик дәрәс оештырылган эшчәнлектә генә үсә.

Күренекле мәғрифәтче Каюм Насыри: "Табигый сәләтлелек ул очкын гына, ул сүнәргә дә, кабынып китәргә дә мөмкин, аның кабынып китеп, зур ялкынга әверелүендә төп мәжбүри көч булып хезмәт һәм үз-үзенә таләпчән булу тора," – дигән. Билгеле бер эш белән житди һәм эзлекле шөгыйльләнгән баланың сәләте тиз ачыла, кызыксынучанлыгы арта.

Туган телдә сөйләшүче сәләтле балалар өчен "Туган телем – иркә гөлем" түгәрәгенә эш программасы укучыларда белем алуға һәм фәнгә карата кызыксыну уяту, белемнәрне тирәнәйтү максатын күздә тотып төзелде. Программа сәләтле баланың мөмкинлекләрен тагын да үстерергә, һәр укучының тел белеме буенча сәләтен ачарга ярдәм итәчәк.

Максат:

1. Сәләтле укучыларны ачыклау, аларның ижади эшчәнлегенә кирәкле шартлар тудырып, талантын үстерү

Бурыч:

1. Шәхси үзенчәлекләрен исәпкә алып, һәр укучыны актив акыл эшчәнлегенә тарту, ижади сәләтен үстерү.

2. Укучыларда фәнгә карата кызыксыну, белемгә омтылыш тәрбияләү;

3. Фән буенча алган белемнәрне тирәнәйтү һәм дөньяга уңай караш формалаштыру;

4. Фәннәрнең кешелек практикасындагы әһәмияте турындагы күзаллауны үстереп, укучыларның алган белемнәрен тормышта куллана белергә өйрәтү.

Предмет буенча олимпиада укучыларның сәләтләрен ачу һәм үстерүдә эффектив чара булып тора. Укучыларның беренче мөстәкыйль ачышлары нәкъ менә башлангыч сыйныфта укыганда күзәтелә.

Хәзерге вакытта башлангыч сыйныф укучылары татар теле буенча мәктәп һәм район буенча гына түгел, республика бәйгеләрендә дә катнашалар. Гадәттә, олимпиада биремнәре мәктәп программасы дәрәжәсеннән катлаулырак була. Шуңа күрә балаларны стандарт булмаган биремнәрне үтәүгә хәзерләү, шулай ук чит тирәлектә үзенә иркен тотарга өйрәтү - түгәрәк эшенең төп бурычларыннан берсе. Эшләрне мөстәкыйль башкару, фәнни – эзләнү эшчәнлеген оештыру ижади эшчәнлекне башлау өчен мөмкинлек ача.

Түгәрәк эшен оештыруда түбәндәге юнәлешләр күз алдында тотыла:

- сүзгә сак караш тәрбияләү, дәрәс сөйләшергә өйрәтү, тел буенча белемнәрне тирәнәйтү, татар халкының мәдәнияте, сәнгәте белән тирәнрәк таныштыру, стандарт булмаган биремнәрне үтәү .

Максатка ирешү өчен балада ихтыяр көче тәрбияләргә, бөтен көчен, сәләтен, игътибарын тупларга өйрәтергә кирәк. Шушы сәләтләргә ия булган укучы гына, әти-әни һәм укытучы белән берлектә, зур уңышларга ирешә ала.

Укыту эшчәнлеген башлаганда шушы вакытка укучыларның белем дәрәжәләрен белү мөһим, бу алга таба эшнә ни рәвешле оештыру мөмкинлеген ача. Кайсы эшкә күбрәк вакыт бирүне дәрәс планлаштыру, алга таба эшнәң нәтижәсен арттырырга ярдәм итә.

Программада республика, әдәбият, сәнгать әһелләренә бәйлә даталар исәпкә алынды. Материал яшь үзәнчәлекләренә туры китереп планлаштырылды. Программада, теоретик материал белән беррәттән, практик эшләр үткәрү дә каралган.

Түгәрәк эше атнага 6 сәгать исәбеннән планлаштырыла. Еллык сәгать саны - 210.

Программаның максаты һәм бурычлары

Укучыларның белем дәрәжәләрен үстерү. Татар телен практик яктан куллануга ирешү.

Бурычлар:

- тел белеме буенча белемнәрне арттыруга ярдәм итү;
- фикерләү сәләтен үстерүгә мөмкинлекләр булдыру;
- үзара зәвыклы итеп аралашуга теләк тудыру һәм Татарстан Республикасы тарихына һәм мәдәниятенә хөрмәт хисе тәбияләү;

Көтелгән нәтижә

Бу программаны өйрәнгәннән соң укучылар түбәндәгеләрне белергә тиеш:

Татарстан, татар халкы, аның тормыш-көнкүреше, традицияләре, әдәбияты, сәнгате турында әдәби телдә сөйли һәм яза белергә;

Татар балалар язучыларынан өйрәнелгәннәренәң әсәрләрен белергә һәм анализларга;

Текстны камилләштерергә, кабатлауларны булдырмыйча сүзләренә синонимнары белән алмаштырырга;

Сөйләм культурасы таләпләрен үтәргә;

Сөйләмдә антонимнарны кулланырга;

Еш кулланыла торган кушымчалар белән эшләргә, аларның ни өчен кулланылуын аңлата, куллана белергә;

Жөмләнең баш кисәкләрен таба; ияне хәбәр белән затта һәм санда яраштыра белергә.

Өйрәнелгән темалар буенча стандарт булмаган биремнәрне үтәргә;

Чит тирәлектә үзеңне иркен тотарга.

Календар-тематик план

№	Тема	Сәг. саны	теория	практика	Үткәрү вакыты
1.	Түгәрәк планы белән таныштыру, оештыру эшләре.	1	1	0	
2.	Хәрефләрсез язып буламы?	1	1	0	
3.	Рим цифрлары кулланып укырга, язарга өйрәнү.	1	1	0	
4.	Югалган, сирәк сүзләр белән танышу.	1	1	0	
5.	Кем килешләрне яхшы белә?	1	1	0	
6.	Әкият иленә сәяхәт. Әкият сәхнәләштерү	1	1	0	

7.	Сүзлекләр белән танышу..	1	1	0	
8.	“Әйдәгез, уйныйбыз!” лингвистик уен	1	0	1	
9.	Рәсем буенча хикәя төзү	1	1	0	
10.	Фразеологик кроссворд	1	0	1	
11.	Күңелле лексика.	1	0	1	
12.	Борынгы һәм хәзерге исемнәр	1	1	0	
13.	Синең исемен нәрсәне аңлата?	1	0	1	
14.	Фонетика фәне. Фонетик уеннар.	1	0	1	
15.	Төрле сүзләрдә басымны билгеләргә өйрәнү.	1	1	0	
16.	Сузык һәм тартык авазлар. Уен.	1	0	2	
17.	Кроссвордлар төзү.	1	0	2	
18.	Татар халкының яраткан бәйрәмнәре.	1	0	2	
19.	“Сәмбелә” бәйрәменең тарихы.	1	2	0	
20.	“Сабантуй” бәйрәменең тарихы.	2	2	0	
21.	Яңа ел бәйрәме турында ниләр беләсез?	2	2	0	
22.	“Каз өмәсе” турында әңгәмә.	2	0	2	
23.	Проект эше “Татар халык ашлары”	2	2	0	
24.	Проект эшен яклау.	2	0	2	
25.	Татар халык уеннары.	2	0	2	
26.	Татар халкының горейф-гадәтләре.	2	2	0	
27.	Татар халык җырлары.	2	0	2	
28.	Казан тарихы. Казан театрлары турында тарихи белешмә.	2	2	0	
29.	Эш кәгазьләре үрнәкләре. Гариза.	2	2	0	
30.	Тапкырлар һәм зирәкләр бәйгесе. КВН. Йомгаклау.	2	0	2	
31.	Кем ул хәбәрче? Хәбәрчегә хас сыйфатлар	2	2	0	
32.	Минем яраткан газетам. Газеталарга күзәтүләр.	2	0	2	
33.	Очрашулар, бәйрәмнәрдән репортажлар язу. Репортаж язу серләре.	2	0	2	
34.	“Туган телем – иркә гөлем” түгәрәгенең эшчәнлегенә йомгак ясау.	1	0		
		34	110	100	

Төп әдәбият

- С.Г.Вагыйзов, Р.Г.Вәлитова. «Кызыклы грамматика».Казан «Мәгариф» 2009
- Хатипов Ф.М. Әдәбият теориясе. – Казан: Мәгариф.
- Хәсни Ф. Ни әйтергә? Ничек әйтергә? – Казан: Таткитнәшр.
- Абдуллина Р.С. Стилистика һәм сөйләм культурасы мәсьәләләре. Яр Чаллы.
- Йосыпов Р. Сөйләшү әдәбе. Казан утлары журналлары..
- Саттаров Г.Ф. Татар телендә шәхескә олылап эндәшү. Казан. Татарстан китап нәшрияты.
- Сафиуллина Ф.С., Зәкиев М.З. Хәзерге татар әдәби теле. Казан. "Мәгариф" нәшрияты, 2005.
- Сәлимов Х.Х. Татар теленең орфоэпик сүзлеге. Чаллы, "Камаз" нәшрияте, 2005.
- Хангилдин В.Н. Татар теле культурасының кайбер мәсьәләләре. Казан. "Мәгариф" нәшрияты.
-

Өстәмә әдәбият

- Н.С. Гыймадиева «Дәрестә һәм дәрестән соң» Казан, 2004.
- С.М. Трофимова «Татар теле һәм әдәбияты укытучысына» Казан, 2005.
- Ф.С. Сафиуллина «Учат таблицы и схемы» Казан.
- Л.К. Хәснетдинова «Әдәбият укыту мәсьәләләре» Яр Чаллы, 2009.
- Хангилдин В.Н. Татар теле культурасының кайбер мәсьәләләре. – Казан: Тат.кит.нәшр.
- Юсупов Р.А. Укучыларда сөйләм культурасы тәрбияләү. – Казан: Тат.кит.нәшр.
- С.Г.Вагыйзов “Кызыклы грамматика” “Мәгариф” нәшрияты

Укучылар өчен әдәбият.

1. Вәлиуллина Р.Г., Нигмәтжанова Ф.М. Эшлекле татар теле.- Казан. 2004.
2. Татар теленең орфографик сүзлеге. Казан. Татарстан китап нәшрияте.
3. Татар теленең аңлатмалы сүзлеге. 3 том. Татарстан китап нәшрияте, Казан.
4. Русча-татарча, татарча-русча сүзлекләр.
5. “Салават күпере”, “Ялкын”, “Мәгариф” журналлары, “Көмеш кыңгырау”, “Сабантуй” газеталары.